

סקירה על "ספר החסידים"

"ספר החסידים", הוא אוסף של אלפי שאלונים, שבהם רשמו חסידי חב"ד את שמותיהם ואת שמות בני המשפחה, תאריך ומקום הלידה, ותקופת לימודם בישיבות חב"ד.

תוכנו מתואר באגרת שכתב כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע אל אנ"ש, בי"ח שבט תר"צ (אגרות קודש ח"ב אגרת תע):

למזכרת נצחי לטובת אנ"ש שי' וגזע אנ"ש שי' בגשמיות וברוחניות, הנה נקבע ספר חסידים כללי אשר בו ירשמו בעזרת השם יתברך שמות כל אנ"ש שיחיו וגזע אנ"ש שיחיו וכל מחבבי תורה ומצוה יחיו למקומותם, לזכרון עולמי. ספר החסידים הכללי הוא ספר החיים אשר כל הנכתבים בו הנה בעזה"י שמותיהם יהי' נזכרים במועדים קבועים לרצון... לטובה ולברכה.

בח"י אלול ה'תשכ"ב, הורה הרבי לארגון צעירי אגודת חב"ד, לעורר את אנ"ש על הפרויקט הזה, ובו ביום הכינו מנשר לאנ"ש, שהוגה על ידי הרבי, ובו נאמר בין השאר (תרגום מאידיש):

בקשר לכ"ד טבת הבע"ל, יום מלאת 150 שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע, בעל התניא והשולחן ערוך (כ"ד טבת תקע"ג – כ"ד טבת תשכ"ג), הביע כ"ק אדמו"ר שליט"א את רצונו הקדוש, להכין "ספר חסידים", שבו יורשמו שמות כל אנ"ש וגזע אנ"ש ובני ביתם שיחיו, כפי שכותב כ"ק אדמו"ר הרה"ק מוהרי"צ זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע – במכתבו מח"י שבט ת"ר צדיק...

כדי לאפשר את קיום רצון כ"ק אדמו"ר שליט"א, שספר החיים יומסר ליום המיועד, יום הסגולה כ"ד טבת יום ההילולא רבא, וביחוד ליום ההילולא ה-150, מבקשים אנו לשלוח לנו את שמותיכם ושמות בני ביתכם, לפי הכרטיסים המצו"ב, בהקדם האפשרי, ולא יאוחר מר"ח טבת תשכ"ג הבע"ל.

במנשר נוסף כתבו:

מתקרב והולך מועד סידור "ספר החסידים" עד יום כ"ד טבת הבא עלינו לטובה, ומטובם לעורר את כל אלו שעדיין לא רשמו עצמם בזה, לעשות זאת בהקדם האפשרי, בהתחשב עם קוצר הזמן הנשאר, וכל ספק באיש זה או אחר אם שייך הוא לספר החסידים – ברור ופשוט שהוא לחיוב, ויש לצרפו.

בהתקרב המועד האמור, פנו במנשר נוסף לאנ"ש:

ספר החסידים – ספר החיים

שלהי כסלו, ה'תשכ"ג

בקשר עם יום הסתלקות – הילולא ה-150 של אדמו"ר הזקן, ביקש כ"ק אדמו"ר שליט"א, לערוך – עד יום ההילולא, כ"ד טבת – ספר החסידים, אשר בו ירשמו כל אנ"ש את שמותיהם ושמות בני ביתם שיחיו...

בהתאם לזה שולח צעירי אגודת חב"ד המרכזית, את המכתב עם השאלון המצו"ב, אל אנ"ש שי', וכל מחבבי תורה ומצות שיחיו, למקומותם ברחבי תבל, שאותו ימלאו וישלחו, כדי שיכללו ב"ספר החסידים" הזה... אלו שיש בידם הערות מעניינות, יוכלו להוסיפן בדף בפני עצמו.

כפי שכבר נכתב, מקוים בעזה"י למסור שאלונים אלו אל כ"ק אדמו"ר שליט"א, מסודרים לפי השמות, ביום כ"ד טבת.

ביום א' כ"ד טבת, יום מלאת 150 להסתלקות כ"ק אדמו"ר הזקן, נמסר האוסף לרבי, לפני הנסיעה אל האהל הקדוש. ועל כך מסופר בדו"ח השבועי שרשמה אז הנהלת צעירי אגודת חב"ד.

במוצש"ק (לפני שבוע) סודרו טופסי ספר החסידים לפי סדר הא"ב והמדינות, עד כמה שאפשר... אנ"ש שמעבר למסך הברזל סודרו ברשימה לחוד. ביום א' כ"ד טבת בוקר הוכנסו כל הטופסים שנתקבלו אל הקדש פנימה, וזה לשונו הקדוש:

יהי רצון שיהי' ספר החסידים זה – ספר החיים, חיים אמתיים, חיים רוחניים וחיים גשמיים, חיים גשמיים וחיים רוחניים. דער אויבערשטער זאל העלפן אז דאס זאל ממשיך זיין הצלחה בגשמיות וברוחניות. א יישר כח צו די אלע מתעסקים אין דעם ביז יעצט, יעצט, אוון אויך – לעתיד. א יישר כח.

כאמור בדו"ח זה "אנ"ש שמעבר למסך הברזל סודרו ברשימה לחוד". והסיבה לכך, כי באותה תקופה לא הי' קשר ישיר לאנ"ש ברוסיה, שדרכו יוכלו הם בעצמם למלאת את הטופסים האלה. שנה קודם, בראשית שנת תשכ"ב, שוחרר החסיד ר' בערקע חן מרוסיה, והתיישב בכפר חב"ד, והוא התבקש למלאות את השאלונים עבור אנ"ש ברוסיה שהכיר. מובן שהפרטים האמורים בו, לוקים בחסר ויתר. ולכן סודרה אז רשימה זו בנפרד.

בתצלום הכרטיסים שלפנינו, לא שינינו דבר ממה שנכתב אז על ידי החסיד ר' בערקע חן.

*

כעבור שנים רבות, בתמוז תשד"מ, הורה לי הרבי, שאכתוב:

הצעה איך לנצל השאלונים שנתקבלו לס' החסידים.

השבתי על כך:

אילו היו מסודרים לפי א"ב, והיו מונחים בספריה, בודאי הי' בא לתועלת רב, בכל מקום שפוגשים שמות באגרות וכיו"ב וצריך לברר פרטים אודותיו. כך גם היה בא לתועלת רב בעת עריכת ספר תלמידי התמימים בליובאוויטש, שעל ידי השאלונים היו נוספים פרטים ושמות רבים.

בו' אד"ש תשמ"ו כתבתי:

עתה אחרי שסיימתי את עריכת ספר שני הספרים : (א) תולדות חב"ד ברוסיא הסובייטית. (ב) תולדות חב"ד בארצות הברית ... האם כדאי שאסדר את כרטיסי "ספר החסידים" לפי השמות, שמהם יש להוציא חומר רב לספרי התולדות הנ"ל.

הרבי הדגיש במכתבי את המלים : "כדאי שאסדר", ומסר את הכרטסת לספריה, אשר במשך השנים הוצאתי ממנה ידיעות רבות בקשר לתולדות חסידי חב"ד, בעיקר בספרי תולדות חב"ד. מאז מונחת הכרטסת בספריה, במקביל לאוסף התמונות, אשר שלחו החסידים לרבי במשך השנים.

*

לפני כשנתיים, סרקנו והעלינו לאתר הספריה את אוסף התמונות הנ"ל. וכעת סרקנו ומעלים לאתר הספריה, את אוסף כרטיסי "ספר החסידים", שבודאי יהיו לתועלת גדולה לרבבות החסידים, בניהם, נכדיהם וניניהם של החסידים האלה, אשר רשמו בו את פרטיהם "למזכרת נצחי לטובת אני"ש... ספר חסידים כללי ... לזכרון עולמי", ספר החסידים – ספר החיים.